

Снежана Јаковљевић

ДО КРАЈА

ВЕСЕЛИН Споминjali су парнасовце, рекли да је то то, не сасвим, личи, мало је другачије, подсећа на симболизам. Камермани су развличили каблове, водитељ песничке вечери изгледао је као риба ухваћена у мрежу, отварао је уста не би ли нешто рекао, али би један од критичара нешто додао, водитељ би затворио уста. Публика је седела скрипћених ногу, уредна, мирна, гледала у моје скрипћене руке, ја сам гледао доле. Доле је био паркет. Осим упоређивањима, критичари су *по* поезији врпљали лулом за дуван, оловком, ретком брадом, дугачком косом, гестикулацијом. Један је легао на столицу, испружио ноге у празан простор који га је делио од публике. Песнички ток-шоу у библиотеци трајао је, изгледало је да се, упушкан у критичаре, у публику, опасан кабловима, прострт по паркетним плочицама неће ни завршити. Поклањао сам и потписивао књигу у којој је син ишао у обданиште, а јаблан лично па усамљену кулу. Госпођа Елена питала је: Чији син? Коју кулу? Казао сам морам да се пењем, иако ме то умара. Ходаш станеш, ходаш, паднеш, олижеш ране, поново ходаш, станеш. Потребно је имати физичку кондицију, искуство у пустоловинама, љубав према активности и, коначно — али најбитније — важна је психа, спремност на изазове које недођије доноси. Не смеш се бојати пењања, не треба страховати од силаска. Мораш знати како да сиђеш. Пењао сам се, силазио, пењао, силазио. Пењао, силазио.

ВЕСЕЛИНОВА ЖЕНА У међувремену, Веселин је заспао. Било је пуно каблова, микрофона, рефлектора. Публика је слушала, гледајући у Веселина, који је нешто изгубио, па је тражио доле, на поду, у критичаре, у камермане. По полицама наслагане књиге у библиотеци представљале су зго-

дан оквир за Веселинов портрет. Али, Веселин то није видео. Он није био тамо. Мислим, он није стварно био тамо. Он одлази на своје песничке вечери и промоције, уђе у просторију, смести се на столицу, гледа у камеру, али знам претвара се. Није тамо. Елена га је на кратко учинила присутним. Питала је, не сећам се пита, људи на песничким вечерима питају. Веселин је дошао, одговорио, отишао.

Веселину смета што пише, сматра да интелегентни људи не пишу, кад не пише, мрзи што не пише, све друго изгледа му мање вредно од писања. Љути се на читаоце, не читају поезију, на критичаре, не говоре о њој или говоре узгред, споредно, на пријатеље којима поклања књиге, ови их заборављају на гомилима по ормарима, по столовима. Током понеких дана Веселин је равнодушан. Срећа је округлог облика, каже. Новчић. Или сито. Прођеш кроз њега, или останеш унутра. Нисам срела човека којем име које носи одговара мање него њему. Он је туробан, тужан, намрштен. Родитељи су му подесвесно, дајући му име, поклонили штит. Веселин — Веселин изговара уз смешак. Веселинов деда био је пре другог светског рата власник три пекаре у којој је правио хлеб који би заситио не стварајући тежину у желуцу. Баба је завршила школу за домаћице, донела кући рецепт за суфле пред којим би Французи погнули главе. Није послала бели супсобран са карнерима, није путовала у Пенгу, нити у Беч, добро порекло им је измакло, ишла је у Београд, што се у времену и месту у којима су живели, сматрало врхунским карнером. Њиховом заоставштином, Веселин се, док је био мали, играо. Заоставштина је сада у фиоци, на дну. Реч је о гомили папирних новчаница и обвезница које је оглодала револуција.

Веселинов отац легао је на операциони сто. Мајка се после неколико година преудала. Неке жене бап немају срећу, шмркала је у марамицу годину дана касније. Двострука удовица живи са Веселиновим млађим братом, спајом и њихово двоје деце. Чим смо се вратили са песничке вечери телефонирао је: Како је било? Добро, казала сам. Добро, казала је. Јесте ли добро? Добро сам, ви? Добро, казала је. Отишла сам до купатила, умила се. Веселин је, у међувремену, заспао. Покрила сам га ћебетом и читала неку књигу. Око поноћи сам га пробудила. Прешли смо у спаваћу собу.

СЛУЖБЕНИЦА Веселина и госпођу први пут видела сам пре пет година. Управо су се доселили. Он је носио браон кожну јакну, она је била у сакоу и панталонама, класична, неупадљива. Правилне црте лица, пуне усне, широко чело — лепа. Повремено се сретнемо. Не застанемо. То не. Климнемо главом, осмехнемо се. Нисам знала да он пише. Случајно сам га једном гледала на телевизији, сазнала да је песник. Делује паметно, разборито, понешто уплашено. Нисам читала његове песме. Не читам поезију, гледам серије. Радим од седам ујутру до три. Кући сам стигла око четири јер сам свратила до пијале, купила кромпир. Скувала сам ручак, усисала прапину, испратила децу на рођендан, мужа на службено путовање и сетила се да сам заборавила да попуним обрасце које је сутра требало предати. Спремила сам се, отишла до канцеларије на спрату изнад библиотеке. Пошла сам у пола осам. Од куће до посла потребно ми је пола сата. Испред библиотеке било је тридесетак људи. Међу њима и Елена. Мој муж сматра је фином женом. Попела сам се на спрат, отворила фиоку. Одоздо се није ништа чуло. Људи не галаме на песничкој вечери. Тамо буде тихо, фино, културно, свако се сваком извињава, осмехује. Узела сам фасциклу, телефо-

нирала пријатељици код које сам послала децу на рођендан. Док смо разговарале попустила сам цигарету. Испред библиотеке није било никога. На излазу, махнула сам девојци која продаје књиге, јавила се портиру и напустила зграду.

ПОРТИР Отишла је после осам. Горе је било мирно. Књижевно вече већ је почело. Био сам обавештен да се одржава, нисам легитимисао људе који су дошли. Познати су ми. Виђам их сваки пут када се нешто дешава у библиотеци. Видео сам и госпођу Елену. Имала је црну уску сукњу, шешир, рукавице. Устао сам кад је прошла, наклонио се, отишао је погледом. Веселин је онда прошао, са својом женом. Она је, такође, лепа, на другачији начин од Елене. Чини све да је не приметите, знајући да ћете је тако најпре приметити. И њој сам се наклонио, скренуо поглед лево према продавачици књига која се расправљала са својим пријатељем. Он обично стиже око седам, помогне јој да спакује књиге, око пола осам заједно излазе. Стајали су једно насрам другог. Мала виче, он ћути. Што мушкарци могу да буду кукавице! Мала је симпатична, али не бих је пустио да виче на мене. У трепутку ме је погледала, погледао ме је и он. Он је, потом, отишао. Просто излетео кроз врата. Да није љубоморан? У хол је ушао мушкарац тамне косе, средње висине, у црној јакни. Мислио сам да је закаснио посетилац књижевне вечери, нисам му тражио исправе, иако је о рамену носио велику црну путну торбу, неки људи жалили су се директору зграде како легитимишем без потребе. Гледао сам у своја посла, то јест у телевизор. Мушкарац се попео на спрат. Мала је почела да пакује књиге.

ПРОДАВАЧИЦА КЊИГА Књиге су ми испадале из руку, било је добро што у холу нема никога осим портира. Човек с којим сам се расправљала је мој момак. Већ три године. Дошао је, рекао да морамо да расправимо. Рекла сам да немамо шта да расправимо. Рекао је да имамо. Поновила сам да немамо. Жена са којом је ишао у биоскоп, казао је, неважна је, стара познаница, случајно су се срели код киоска и пошто је и она пошла у биоскоп, наставили су заједно. Нисам луда, казала сам. Казала сам да иде, стајао је, објашњавао. Дакле, дошао је, рекла сам: Иди, остао је, почео да објашњава, у зграду су нахрупили људи. Опет неко књижевно вече, рекао је. Опет, рекла сам и приметила у гомили госпођу Елену. Била је сама, у црној хаљини, свеже исфризирана, у италијанским чизмама. Не знам баш да ли су италијанске. Песник и његова жена стигли су раније, претпостављам да би се песник припремио, навикао на простор и атмосферу. Хоћеш ли да се помиримо? питао ме је момак. Нећу, рекла сам. Посетиоци су се попели на спрат, ми смо извесно време у холу били сами, не рачунајући портира, њега никад не рачунам, увек је ту. Момак је покушао још једанпут, нудећи ми помоћ за паковање књига, нисам пристала, рекла сам да ћу позвати портира не буде ли изашао, погледала сам према портиру, портир је погледао према нама, он је крупан, висок, џомба. Мој момак је отишао. Онда је прошао пеки тип у црној јакни. Чини ми се да је био средње висине са црном капом на глави, торбом на рамену, већ сам паковала књиге, нисам добро видела.

Портир га није зауставио. Мислио је ваљда, као и ја, да је закаснио посетилац књижевне вечери. Прошла је службеница са спрата, махнула ми. Нисам остала на књижевној вечери. Замарају ме такве ствари, а и бедак је цео дан продавати књиге.

МУШКАРАЦ У ЦРНОЈ ЈАКНИ Портир је гледао телевизију. Девојка у холу паковала је књиге. Прошао сам поред огледала, постављеног насупротив портину, понео се до библиотеке. Стајао сам на улазу. Минут, два. Затим сам угледао празно седиште у другом реду десно поред неке жене, пришао, сео, осетио мирис парфема, окренуо се, видео Елену. Свидео ми се парфем. Веселин је гледао у под. Критичара је било малте не више него публике, али кажу да је тако на књижевним вечерима. Књижевне вечери нису утакмице, ја сам управо размишљао о једној која се играла сутра, требало је да обезбедим спонзоре за вечеру за гостујућу екипу. Елена се тргла, устала, питала: Чији син? Коју кулу? Мислио сам биће ми јасније после Веселиновог одговора. Причао је о планинарењу. Не кажем да није било интересантно, само није имало везе са поезијом. Елена је после одговора села. По завршетку књижевне вечери питала ме је: Шта ће вам торба? Управо сам допутовао, рекао сам и узео сок са послужавника који ми је неко потурио под нос.

МОМАК ПРОДАВАЧИЦЕ КЊИГА Да се разумемо: ја њу волим. Питао сам је да идемо у биоскоп, није хтела, отпратио сам је до куће. Нисам крив што се предомислила, појавила пред почетак филма, видела ме. Ова друга девојка, она са којом сам био у биоскопу стварно је моја школска другарица, стварно смо се случајно срели. Жао ми је што ми не верује. Сутрадан отишао сам до зграде у холу у којем продаје књиге, желео сам да јој кажем да је реч о неспоразуму. Претварала се да ме не види, да нисам дошао. Око пола осам људи су почели да улазе у хол, пењу се до библиотеке, рачунам да их је било око четрдесетак. Опет неко књижевно вече — рекао сам. Ни тада ме није погледала. Није хтела да се помиримо, није пристала да јој помогнем да спакује књиге, рекла је како није луда, рекла је да идем, то је поновила више пута, позваћу портира да те избаци ако не одеш... Мене не избацују. Посебно не портيري. Погледао сам га. Имао је телећу фацу. Није ми преостало ништа, осим да изађем.

ЕЛЕНИН МУЖ У последњих десет година моја жена није отишла на две књижевне вечери. Када јој је умро отац и када смо били на летовању. Пре књижевне вечери фризира се, бира шта да обуче, телефонира пријатељицама које увек имају посла, у ствари, избегну позив, те Елена најчешће иде сама. Веселина и његову жену срела је пре три године на некој књижевној вечери, отада се редовно виђају у таквим приликама. Елена уме понекад после књижевне вечери да баци реч, заподене разговор, седне у кафану, чека поноћ да дође по њу. Легао сам око пола једанаест. У неко доба сам се пробудио. Погледам на часовник. Три сата. Можда је у купатилу. Устао сам. Тамо је било угашено светло. Провирио сам у дећу собу. Деца су спавала. Помислио сам да позовем Еленину мајку, одустао сам, узнемирила би се. Ако позовем неку пријатељицу, ризиковаћу подсмех. Легао сам поново у кревет поред одсутне Елене. Ујутру сам позвао њену мајку, замолио је да причува децу док се не вратим са посла, Елена је отпутовала код болесне пријатељице да јој помогне. Код које пријатељице, питала је ташта. Код Нелке, рекао сам. Нелка је болесна? питала је. Шта јој је? Не знам, женске ствари. Позваћу да видим. Не, казао сам. Елена ће се љутити што сам вам рекао. Трећу лаж изустрио сам пред Нелком када је поподне дошла да се види са Еленом.

ЕЛЕНА Веселин је драг човек али има глупу навику да гледа у под. На поду није било ничега сем каблова. Идем радо на песничке вечери, није спорно, али нервира ме кад има много критичара. На Веселиновој песничкој вечери књига се није ни видела од критичара. Нико није питао. Ћутали су. Одлучила сам да питам. Чији син? Коју кулу? Веселин је подигао главу, казао како стално силази, пење се, физички је врло спреман за напоре. Допао ми се одговор нарочито део да је за пењање и силажење најважнија психа. Колега мог мужа чијег имена током целе вечери, ни после ње нисам могла да се сетим, не само да је закасио него је донео велику црну торбу. Не знам како га је портир пустио. Портир је пристојан човек. У холу је била девојка која продаје књиге. Расправљала је нешто с неким мушкарцем. На степеништу изнад библиотеке, пре него што сам ушла у салу, крајичком ока спазила сам службеницу са спрата изнад. После књижевне вечери села сам у аутомобил, пошла кући. Воzeћи, сетила сам се да Веселин није одговорио о чијем сину је реч. Зграда у којој станујем остала је иза мене. Хтела сам да се окренем, вратим, али аутомобил није хтео да стане. Возим целу ноћ и цео дан. Нисам отишла у хотел са љубавником. Љубавник ме није убио. Леш у новинама које сам управо прочитала нисам ја, јер немам љубавника. Ја могу да уђем у Веселинову књигу кроз врата на кули. Друга могућност је да останем у аутомобилу, возим — до краја.